

Duizendjarig Woud

Projecttoelichting, oktober 2016

Onderwerp: Toelichting met begroting versie 8

Projectnaam: Duizendjarig Woud

Opdrachtgever:

Kunststichting Sint-Oedenrode

Secretaris: H.J.M (Harrie) van den Brand

Postbus 102, 5490 AC Sint-Oedenrode

hvandenbrand@praktijkonderwijs.nl

0651500291

Inhoud   Projectsamenvatting

Inleiding	4
Aanleiding	4
Context en omgeving	5
Duizendjarig Woud	5
<i>Oorsprong en toekomst</i>	5
<i>Moerasbos en klimaatbestendige aanplant</i>	6
<i>Wandelpad, dommeloversteek, een trekpuntje</i>	6
F-ORM	6
Wandelpaden	6
Kwaliteit	7
Draagvlak en samenwerking	7
Aansluiting bij initiatieven en programma's	8
Doelstelling	8
Duizendjarig Woud op kaart	9
Tijd /planning	9
Projectonderdelen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Project A	10
Prestatie	10
Project B	10
Prestatie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Projectpartner	10
Kunstwerk	10
Ahrend BV	10
Betrokken partijen	10
Ahrendterrein <i>Omgevings-gebied</i>	11
Kunst-	11
opdrachten / project-onderdelen en concrete resultaten	11
Omgevings-kunstobject Woud Lichtenburg en levensboom	12
Kunstobject Verhoogd pad Lichtenburg	12
Voorbeeld verhoogd pad uit de NAR toolkit	13
Kunstobject waterinlaat	14
Kunstobject Landschaps-voorziening	14
Kunstobject Poort	15
Ahrend	15
Groenewoud	15
Lichtenburg	15
Henkenshage	15
Project C	16
Prestatie	16
Projectpartner	16
Kunstwerk	16
Gemeente Sint-Oedenrode	16
Betrokken partijen	16
Kunstobject Poort	17
Woud Moerveld Het Laar	17
Omgevings-kunstobject Woud Moerveld Het Laar en levensboom	18
Voorbeeld Doorsteek en Dommelover-steek	18
Uitkijk- en informatiepunt Het Laar	19

Project D	20
Prestatie	20
Projectpartner	20
Kunstwerk	20
Voorbeeld trekpontje	20
Boomstambrug	21
Bankje	21
Trapje	22
Uitkijkpunt	22
Project E	23
Prestatie	23
Projectpartner	23
Kunstwerk Hooibrug	23
Verbinding Rijsingen – Kienehoef	23
Helden van Kien	23
Hooibrug over de Dommel	23
Ca. 1940	23
Voorbeeld in vorm en materiaal uit de toolkit van Kunst A50	24
Project F	23
Prestatie	25
Projectpartner	25
Kunstwerk	25
Toegangspoort	25
Lochtenburg-Henkenshage	25
Herinrichting voorgebied Ahrend - Kofferen	25
Inhoudelijke aanknopings-punten	26
Betrokken partijen	29
Communicatie en draagvlak	29
Project G	30
Prestatie	30
Projectpartner	30
Kunstwerk	30
Boomstambrug	30
Bankje	30
Trapje	31
Uitkijkpunt	31
Project H	30
Prestatie	32
Projectpartner	32
Rijsingen leef-, natuur- en watermilieu	32
Project I	33
Projectpartners	34
Overall	34
F-ORM	34
Festival Openbare Ruimte Manifest	34

Project samenvatting

Inleiding

Het kunstproject “Duizendjarig Woud” is een initiatief van de Kunststichting Sint-Oedenrode. Het Duizendjarig Woud is een belevingsproject, een kunstzinnige toevoeging aan de natuur die het landschap versterkt en waarmee het wandelen door stad en ommeland van Sint-Oedenrode en langs de Dommel een intensievere beleving wordt. Verleden en toekomst worden met elkaar verbonden door een woud te laten verrijzen op een plek die duizend jaar geleden bepalend was voor het ontstaan van Sint-Oedenrode. Het thema ‘duizendjarig’ geeft aanleiding om via dat verre verleden na te denken over een (verre) toekomst en te benadrukken dat geschiedenis, natuur, religie en schoonheid een eeuwigheidswaarde hebben. Het woud dat aangeplant wordt, bestaat uit bomen en planten die bestand zijn tegen klimaatsveranderingen. Ze zullen er over duizend jaar nog staan en nog steeds voor nalatenschap zorgen.

Het woud wordt met een wandelpad verankerd in zijn omgeving, slingerend langs en over de Dommel met bruggen en trekpontje. Bestaande en nieuwe kunst langs de wandelroute voegt een extra beleving toe. Het Duizendjarig Woud wordt een landmark die tot de verbeelding zal spreken als een innoverende vorm van landschapsarchitectuur tussen dorpskern en ommeland. Het maakt op een toegankelijke en aansprekende manier duidelijk dat kunst en natuur niet los van elkaar staan.

Aanleiding

Het project Duizendjarig Woud is de afronding van het project ‘Slotjes van Sint-Oedenrode, 7 waarvan 3’ (hierna 'het Slotjesproject' genoemd), dat de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van Sint-Oedenrode tastbaar en beleefbaar maakt. Met vijf kunstprojecten kunnen inwoners en bezoekers van Sint-Oedenrode (hernieuwd) kennismaken met sporen van een fascinerend verleden. De geschiedenis van de slotjes gaat ruim 1300 jaar terug en kan worden gezien als een van de oudste aaneengesloten cultuurhistorische uitingen en ontwikkelingen van Brabant. Die historie is aanleiding voor nieuwe ontwikkelingen die naar de toekomst leiden.

Uitgangspunt voor dit project vormde het omgevingsarchitectonisch raamwerk ‘7 waarvan 3’, een onderzoek van landschapsarchitect Paul Roncken naar de historische ontwikkeling van het culturele en natuurlijke erfgoed van Rooi. Het doel van dit project is de inwoners en bezoekers van Sint-Oedenrode (hernieuwd) kennis te laten maken met de sporen hiervan, die voorheen vaak alleen nog voor de deskundige blik zichtbaar waren. Dit resulteerde in vijf onderdelen: Het wandelpad; een orakel; een serie of een enkele tijdelijke manifestatie(s); een hedendaagse relikwie; het overgedimensioneerd project. Drager is het verbeeldingsvolle, landschappelijk wandelpad, ontworpen door Roncken, waar alle werken aan geschakeld zijn. Voor de overige onderdelen zijn kunstenaars uitgenodigd. De werken van Christiaan Zwannikken, Dinie Besems, Cilia Erens, Honore d’O en Frank Havermans zijn inmiddels opgeleverd. Om de wandelroute te vervolmaken heeft Floris Alkemade twee bruggen over de Dommel ontworpen, ook deze kunstbruggen zijn inmiddels uitgevoerd en geplaatst.

In aansluiting op dit project zullen nog permanente kunstwerken worden gerealiseerd: "TOREN", een project van Lucas Lenglet en een project van Herman Kuijer, beide op de RioolWaterZuiveringsInstallatie Sint-Oedenrode [RWZI], aansluitend op en ter afronding van het wandelpad aan de zuid-west kant van Sint-Oedenrode. Deze werken fungeren als groene kunstpoort richting Het Groene Woud. Tevens zullen zij als eindpunt aansluiten op 'Landen in het groene woud', ontwikkeld door het BKKC en dat start bij de waterzuivering in Tilburg, tevens de locatie van Slotje Moerenburg Tilburg.

Voor informatie zie; www.kunstinsint-oedenrode.nl, www.groetenuitrooi.nl, www.skor.nl, www.ciliaerens.nl, www.frankhavermans.nl en www.paulroncken.nl

Ter informatie is hierbij het Raamwerk “Slotjes van Sint-Oedenrode, 7 waarvan 3” als bijlage toegevoegd.

Context en omgeving***Sint-Oedenrode als groene kunstpoort***

Sint-Oedenrode is uitgegroeid tot knooppunt in en groene kunstpoort voor Het Groene Woud, waar kunstprojecten en landschapsbeleving samenkomen. Doordat het Slotjesproject in verbinding staat met een netwerk van verschillende in ontwikkeling zijnde projecten, zoals Kunst A50, Landschap van Allure, Landen in het Groene Woud en Landkunst, is er een actuele aanleiding het Duizendjarig Woud te realiseren.

Ligging aan de Dommel

De rivier is als het vloeibare geheugen van het landschap en de steden die hij in zijn stroom doorsnijdt. Aan de rivier de Dommel, die nabij het Belgische Peer ontspringt en na Den Bosch uitmondt in de Maas, zijn op verhoogde punten in het beekdal meerdere kunstinitiatieven, -projecten en -instellingen te vinden, waaronder kunspark Klankenbos in Neerpelt, het Van Abbemuseum in Eindhoven, en het Slotjesproject met kunst direct aan de Dommel. StadsLandgoed Stapelen in Boxtel is zich aan het ontwikkelen tot een nieuwe kunstschaakel in dit culturele Dommellandschap. De Dommel eindigt in de Dieze nabij het museumkwartier in 's-Hertogenbosch.

Het Kloppend Hart van het Groenewoud

Het Groene Woud is onze trots. Het projectgebied met de natuurkernen de Mortelen, de Scheeken, het Dommeldal en de Geelders vormt werkelijk het 'kloppend hart' van Het Groene Woud. Dit groene hart van 's-Hertogenbosch, Eindhoven en Tilburg is als vestigingsfactor van onschatbare waarde voor al die mensen, bedrijven en instellingen die in en rondom dit gebied leven, werken en recreëren.

De 14 projectpartners van het project Kloppend Hart, hebben besloten gezamenlijk deze betekenis te versterken door de natuurgebieden tot één grootschalig natuurgebied te verbinden met een ecoduct, het edelhert te introduceren en als overheden, maatschappelijke organisaties, bewoners en ondernemers een verregaande samenwerking aan te gaan voor de ontwikkeling en instandhouding van dit landschap. Sinds de oprichting van het Nationaal Landschap Het Groene Woud hebben nog nooit zoveel nieuwe partijen geïnvesteerd in het landschap. Wij hebben elkaar gevonden omdat het landschap voor ons allen de basis is voor ecologische, sociale en/of economische welvaart.

Duizendjarig Woud

Het Duizendjarig Woud is gelegen aan 'Het Wandelpad', het laatste project uit het Slotjesproject dat gerealiseerd wordt. Met dit pad worden relaties gelegd tussen de huidige omgeving en oude, vergeten landschappelijke patronen en culturele relaties die het aanzien van Sint-Oedenrode door de eeuwen hebben bepaald. Het pad is een blijvend kunstwerk op zich, een belevenis waarlangs een fijnmazig geheel van historische lagen en subtiele details zich aan de wandelaar onthult. Het pad slingert langs en over de Dommel en door Het Groene Woud naar kasteel Stapelen in Boxtel. De Dommel, als dragend landschapselement, verbindt de projecten het Duizendjarig Woud en het StadsLandgoed Stapelen met elkaar.

Oorsprong en toekomst

Het project verwijst naar de jaren waarin Sint-Oedenrode vanuit een oorspronkelijke nederzetting aan de Dommel begon te groeien naar haar huidige vorm. Vanuit een open gekapte plek in een bebost gebied werd het woud in de loop der tijd steeds verder uitgehakt om er slotjes, boerderijen, kerken en huizen te bouwen. Op de oost- en westzijde van Sint-Oedenrode, aan beide zijden van de Dommel, o.a. op een plek waar duizend jaar geleden het kasteeltje Lichtenburg heeft gestaan, wordt de ambitie gerealiseerd om ook de nog komende duizend jaar iets na te laten. Op dit moment staan we dus in het middelpunt van een fascinerend verleden en een rijke toekomst. Het Duizendjarig

Woud heeft alle kenmerken in zich om de ligging van Lochtenburg op een hedendaagse en vooral groene wijze tastbaar en beleefbaar te maken.

Moerasbos en klimaatbestendige aanplant

In het Duizendjarig Woud staan bomen die minstens duizend jaar oud kunnen worden. Het is een bos van bomen die in vier leeftijdsklassen en verschillende variaties worden aangeplant, en die bestand zijn tegen klimaatveranderingen en die optimaal gedijen in het dynamische milieu van de Dommel, met zijn regelmatige overstromingen. Het is niet alleen een betoverend moerasbos dat de Dommel siert, maar het is ook een educatief voorbeeld van klimaatbestendige aanplant. De bomen krijgen een volle groene ondergroei die door het jaar heen voortdurend verandert. Deze nieuwe biotoop zal de flora en de fauna langs de Dommel versterken.

Wandelpad, dommeloversteek, een trekpuntje

Hoewel de Dommel door het dorp Sint-Oedenrode loopt, was het tot een paar jaar geleden nog niet mogelijk om vanuit de dorpskern de Dommel over te steken en daarmee langs de romantische meandering door het ommeland te struinen. Er zijn inmiddels twee unieke bruggen van architect Floris Alkemade gerealiseerd. Er is echter nog geen oversteek mogelijk over de Dommel naar de drie kunstwerken aan de noordwestzijde van de RWZI (waterzuivering). Om alle recente landschappelijke toevoegingen aaneen te rijgen aan een samenhangend wandelpad en een ommetje te kunnen belopen, worden nog enkele Dommeloversteken gerealiseerd: trekpuntjes en een hooibrug die de beleving van water zullen benadrukken en samen met Het Wandelpad het gebied verder zullen ontsluiten. Het woud kent een hoge brug (naar het ontwerp van kunstenaarsduo Kiki en Joost), een uitgediepte vallei en een regulerende sluis naar de Dommel.

In het kunstproject A50 hebben ontwerpers Kiki en Joost een toolkit ontworpen voor het onderdeel Nieuwe Arcadische Route [NAR] waaruit 'prothesen' gemaakt kunnen worden die het struinen door het landschap mogelijk maken, zoals bruggetjes, trapjes en overstappen. Uit deze toolkit zullen ook de trekpuntjes worden samengesteld.

F-ORM Festival Openbare Ruimte Manifest.

Duizendjarig Woud vormt de afsluiting van het kunstproject Slotjes van Sint-Oedenrode, 7 waarvan 3. Dit project maakt de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van Sint-Oedenrode tastbaar en beleefbaar. Inwoners en bezoekers maken (hernieuwd) kennis met sporen van een fascinerend verleden en beleven de ontwikkeling van de toekomst bewust mee.

Om dit nieuwe culturele erfgoed voor de toekomst een definitieve plek te geven in Sint-Oedenrode en omgeving zijn er, in navolging van eerder gerealiseerde kunstprojecten, plannen in de maak voor de organisatie van een tweejaarlijks festival, getiteld F-ORM: Festival Openbare Ruimte Manifest.

Het festival gebruikt de openbare ruimte van Sint-Oedenrode en de Kerkdorpen als een unieke presentatieplaats waarin onderzoek, experiment, productie, presentatie en publieksparticipatie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Het festival is een kruisbestuiving tussen kunst- en landschapsbeleving (en dorpslandschap) en gaat verbindingen en verdergaande samenwerking aan met verschillende culturele organisaties en bestaande festivals zoals Fabriek Magnifique (Meerijstad).

Wandelpaden

Plaatselijk zal ook aansluiting worden gemaakt op bestaande wandelroutes.

Vanaf de poortlocatie Lochtenburg / Henkenshage zal een wandelverbinding worden gecreëerd via het Slotje Henkenshage richting Diependaal richting het zuiden. Richting het noorden zal het wandelpad vervolgen langs het observatorium van Frank Havermans vervolgens het buurtschap Rijsingen richting het gemeentelijk park de Kienehoef. Alle nieuwe en bestaande wandelroutes zullen op kaart worden samengebracht en in een nieuwe wandelroutekaart worden opgenomen.

In een groter verband maakt het kunstproject onderdeel uit van het project “Duizendjarig Woud”, “Slotjes van Sint-Oedenrode 7 waarvan 3” en “Kunst A50” m.n. het project de “Nieuwe Arcadische Route” (NAR) een project dat door bkbc in opdracht van de acht A50 gemeenten wordt ontwikkeld. Dit wandelnetwerk wordt uitgezet aan de hand van belangrijke ontstaanslijnen en grenzen van de A50-regio en zal met behulp van smartphone/GPS verhalen ook van de nieuwste technologieën worden voorzien.

Via water of pad de omgeving verkennen

Een bezoek aan het Duizendjarig Woud zal altijd in de bredere context worden ervaren van vele wandel- en fietsroutes door dit deel van Brabant. Een economisch-toeristische formule die de ontwikkeling van onder andere Bed and Breakfasts, culturele en culinaire pleisterplaatsen een impuls geeft om zich verder te ontwikkelen. Vanaf het slotje Lichtenburg kan de bezoeker per kano over de Dommel of al wandelend over land Het Kloppend Hart bereiken, op weg naar StadsLandgoed Stapelen.

Kwaliteit

Oorspronkelijkheid

Het project benadrukt de continuïteit van historie in het algemeen en die van Sint-Oedenrode in het bijzonder. Duizendjarig Woud kijkt niet alleen terug op een duizendjarig verleden, maar kijkt vooral vooruit op een (minimaal) duizendjarige toekomst. Qua concept is het project oorspronkelijk en bijzonder omdat het locatiespecifiek is maar tevens gaat over bredere maatschappelijke thema's als klimaatverandering.

Vakmanschap

Opdrachtgever werkt met professionals die hun sporen hebben verdiend in de vormgeving en verbijzondering van de openbare ruimte. Bijvoorbeeld met Floris Alkemade, sinds kort de nieuwe Rijksbouwmeester, woonachtig in Sint-Oedenrode alwaar hij zijn buro FAA heeft. Hij is betrokken bij het IABR projectatelier Brabantstad, is professor in Gent en heeft een lectoraat bij de Academie van Bouwkunst in Amsterdam. Bedenker van het Duizendjarig Woud is landschapsarchitect Paul Roncken. Hij is onder meer docent aan de Wageningen Universiteit, met als specialisatie Landschap en Design. Roncken is tevens auteur van het Raamwerk kunst A50, met onder meer de NAR route waarvoor de NAR toolkit is ontwikkeld.

Artistieke kwaliteit

Als initiators van kunst in de openbare ruimte heeft de kunststichtingen een bijzondere verantwoordelijkheid. Het is dan ook de ambitie van de Kunststichting Sint-Oedenrode alleen kunst te initiëren waarvoor een herkenbare verantwoording kan worden afgelegd. Dit houdt op dit moment een streven in om kunstwerken te ontwikkelen waarmee nadrukkelijk wordt ingaan op de onderliggende structuur van het dorp en waarmee betekenis aan de geschiedenis en eigenschappen van een locatie wordt ontleend. Kunstwerken die zich onlosmakelijk verbinden met hun plek en die onzichtbare, verbanden leesbaar maken.

(Inter)Nationale betekenis

Duizendjarig Woud is niet alleen van lokale en regionale betekenis. Vanwege de ligging van Sint-Oedenrode aan de Dommel, die nabij het Belgische Peer ontspringt en na Den Bosch uitmondt in de Maas, maakt het deel uit van een groter netwerk van kunstinitiatieven, -projecten en -instellingen die aan de rivier zijn gelegen, waaronder kunstpark Klankenbos in Neerpelt, het Van Abbemuseum in Eindhoven, en het Slotjesproject met kunst direct aan de Dommel. Ook StadsLandgoed Stapelen in Boxtel is zich aan het ontwikkelen tot een nieuwe kunstschaakel in dit culturele Dommellandschap.

Draagvlak en samenwerking

Kunststichting Sint-Oedenrode zoekt samenwerking met onder meer Ahrend BV, Gemeente Sint-Oedenrode, Brabants Landschap, Waterschap De Dommel, RioolWaterZuiveringsInstallatie (RWZI)

Sint-Oedenrode, bkkc, Stichting Kunst A50, De Gasthoeve, ProRail, Stichting Knoptorenkerk, Gasthuishoeve en Boomkwekerij Van den Hurk, Boomkwekerij Gebr. Van den Berk, Kasteel Stapelen in Boxtel, Paul Roncken (landschapsarchitect) en Floris Alkemade (architect); samenwerkingen die tevens leiden tot maatschappelijk draagvlak. Sint-Oedenrode is met de realisatie van het Duizendjarig Woud uitgegroeid tot knooppunt in en groene kunstpoort voor Het Groene Woud, waar kunstprojecten en landschapsbeleving samenkomen.

Aansluiting bij initiatieven en programma's

- . Provinciaal Programma Landschappen van Allure, programma Het Kloppend Hart; beleven, verbinden en versterken van het landschap.
- . Ontwikkeling van StadsLandgoed Stapelen.
- . Landen in het Groene Woud.
- . Landkunst (bkkc)
- . Kunst A50, de Nieuwe Arcadische Route (NAR)

Doelstelling

- . Toegankelijk maken van het Dommellandschap in en rond Sint-Oedenrode.
- . Zichtbaar en beleefbaar maken van de verbinding tussen kunst, historie en natuur.
- . Appelleren aan een onderdrukt verlangen om als wandelaar in een exotisch woud rond te lopen en de eindeloze tijd te kunnen ervaren.
- . Samenwerking met belanghebbende partijen.
- . Het wandelnetwerk vergroten.
- . Een bijdrage leveren aan de CO2-discussie en andere maatschappelijk compenserende maatregelen.
- . Ontwikkelen van een toeristisch icoon met een positief economisch effect. Kunst in het landschap zonder 'openingstijden' biedt een aantrekkelijke dimensie voor recreanten.

De inwoners van Sint-Oedenrode en de regio kunnen duurzaam kennis nemen van het Slotjesproject (door bijvoorbeeld een wandelkaart), dat nu wordt uitgebreid met het Duizendjarig Woud. De geschiedenis krijgt haar herkenbare plaats terug in de inrichting van Het Kloppend Hart. De mens voelt zich verbonden met plekken waaraan verhalen zijn verbonden.

Organisatie

Initiatiefnemer en projectverantwoordelijke:

Kunststichting Sint-Oedenrode
Secretaris: H.J.M (Harrie) van den Brand
Postbus 102, 5490 AC Sint-Oedenrode
hvandenbrand@praktijkonderwijs.nl
0651500291

Projectadvies:

Paul Roncken en Floris Alkemade

Projectleiding en begeleiding:

Peter van den Berk en Wout Hoogendijk

PR en Communicatie:

n.t.b.

Educatie:

Phoenix Cultuur

Duizendjarig Woud op kaart

Omgevings-kunstobjecten in het kunstproject Duizendjarig Woud

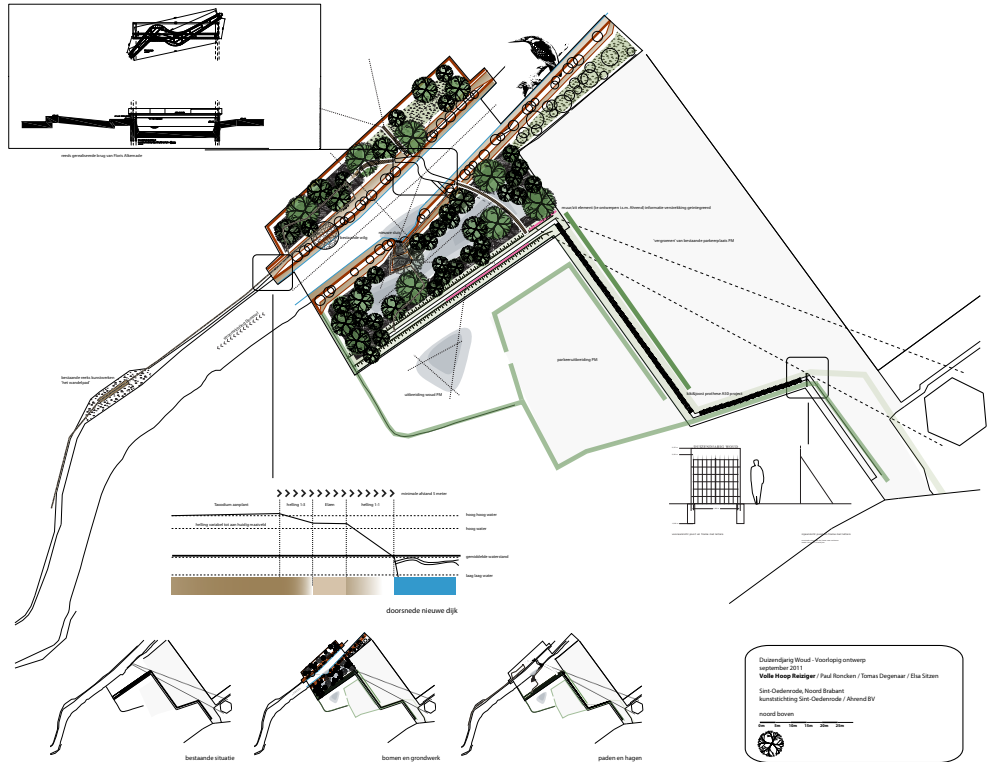
Tijd /planning

Geplande einddatum december 2018

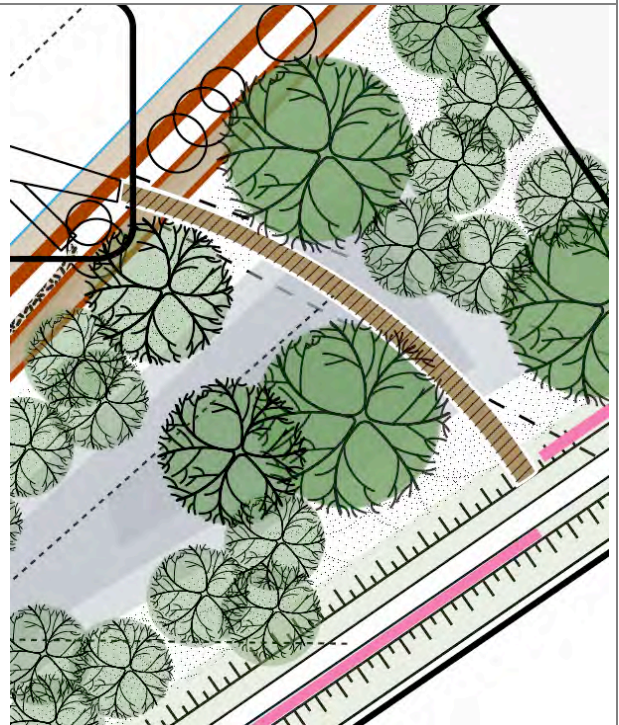
	Projectonderdelen van de te realiseren werken <i>Toelichting op de begroting versie 8</i>	
Project A	Ontwerp Kunstwerk Duizendjarig Woud	
Prestatie	- Ontwerpen en advies t.b.v. uitvoering Duizendjarig Woud (projectonderdelen B en C)	
	Schetsontwerp 2 ^{de} fase met VO en DO ter voorbereiding op de uitvoering	
Project B	Kunstwerk Woud Lochtenburg	
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> - Levensboom 1500M2 (kunstwerk 1, in projectonderdeel B en C, tezamen 2500 M2) - Groenepoort 1 stuks (kunstwerk 2, in projectonderdeel B en C) - Verhoogde pad (kunstwerk 9, in projectonderdeel B) - Waterinlaat (kunstwerk 10, in projectonderdeel B) - Parkeerplaats 1000 M2 (in projectonderdeel B en C, tezamen 1500M2) - Wandelpad 250 M1 (in projectonderdeel B, C, D, E, F, G en H, tezamen 3500 M1) 	
Projectpartner	Ahrend BV	
Kunstwerk	Woud Lochtenburg	
Ahrend BV	<p>Grondeigenaar en de internationaal opererende firma Ahrend BV is enthousiast geworden om in aansluiting op het kunstproject '7 waarvan 3' dit Duizendjarig Woud te adopteren en te beheren en voor de toekomst 10 jaar te waarborgen. Het waarborgen van een landschap met een levensverwachting van duizend jaar is op zich al een bijzondere opgave voor de ruimtelijke ordening en is voornemens het 'Duizendjarig Woud' op te nemen in de ontwikkeling van aanliggende bedrijfsgronden. Ahrend BV ziet een investering in het landschap en het openbaar maken van een deel van haar terrein als een innovatief MVO project (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen). Vrijwel iedere presentatie van Ahrend aan klanten en ondernemers bevat op dit moment het beeld van het woud dat het duurzaam imago van de firma en de historische band met Sint-Oedenrode versterkt en helder symboliseert.</p> <p>Ahrend nummer 1 dienstverlener van Nederland MT100</p>	
Betrokken partijen	Ahrend BV Gemeente Sint-Oedenrode Brabants Landschap Waterschap De Dommel bkkc Stichting Kunst A50 Henk Wiersma Floris Alkemade, architect Paul Roncken, landschapsarchitect Boomkwekerij Gebr. Van den Berk	

<p>Ahrendterrein <i>Omgevings- gebied</i></p>	
<p>Kunst- opdrachten / project- onderdelen en concrete resultaten</p>	<p>- <i>Omgevingskunstobjecten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> . Kunstwerk inrichting poortgebied Ahrend-Lochtenburg-Henkenshage . Woud Lochtenburg . Levensboom Lochtenburg . Verhoogd pad Lochtenburg (uit NAR toolkit*) . Waterinlaat Lochtenburg . Landschapsvoorziening Lochtenburg . Poort Groene woud <p><i>In de nabijheid van Ahrend worden in het kader van het Duizendjarig Woud ook een aantal andere kunstingrepen ontwikkeld. In de ontwikkeling en uitvoering zullen diverse projectteams onderling overleggen en afstemmen. Het gaat om:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ontsluiten kasteellaan, terugplaatsen leeuwenpoort i.s.m. Heemkundige Kring</i> • <i>Voorterrein van Ahrend: landschappelijke ingreep, inzichtelijk en beleefbaar maken wallenstructuur, i.s.m. Dommelmozaiek.</i> • <i>Aansluiten op Het Wandelpad, i.s.m. projectteam Duizendjarig Woud.</i> <p><i>* NAR toolkit uit het kunstproject A50; artificiële ingrepen in het landschap (landschapsprotheses), die het wandelaars mogelijk maken diep door te dringen in het landschap van de A50.</i></p>

Omgevings- kunstobject Woud Lochtenburg en levensboom

Kunstobject Verhoogd pad Lochtenburg

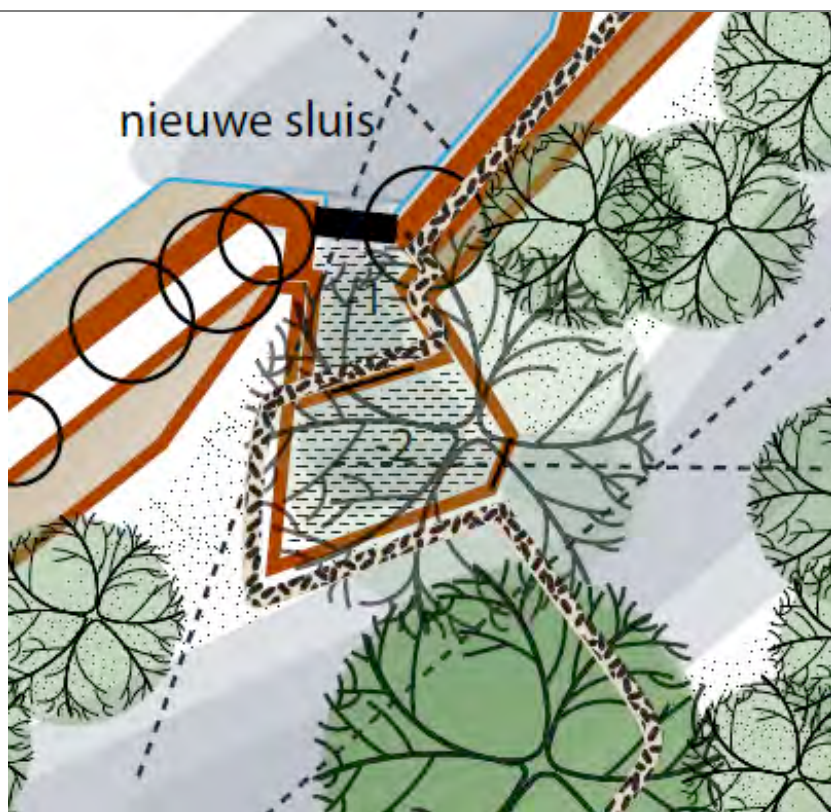

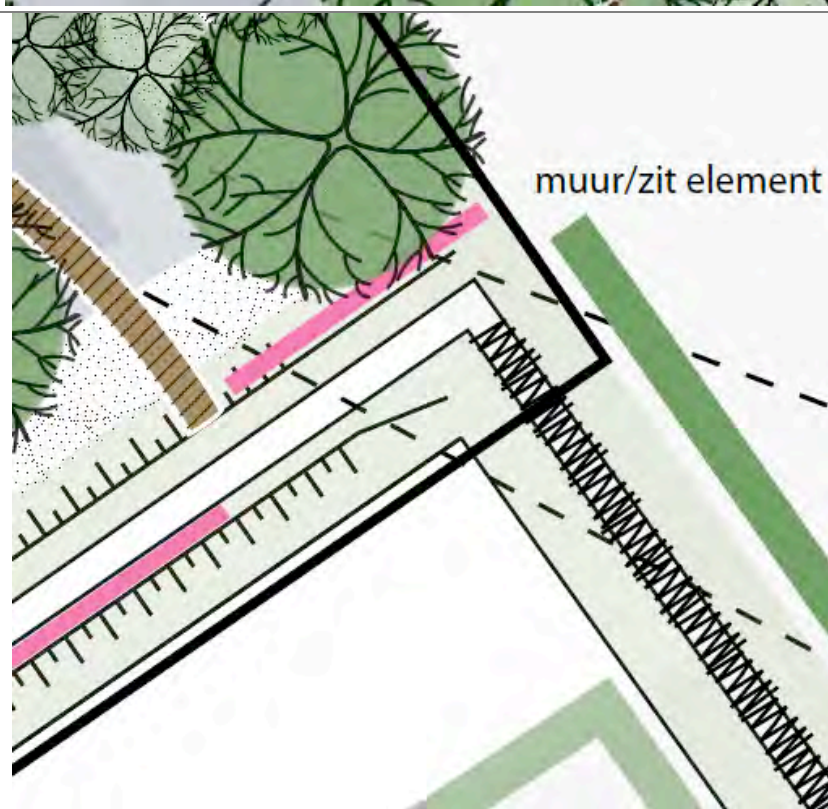
Voorbeeld
verhoogd pad
uit de NAR
toolkit

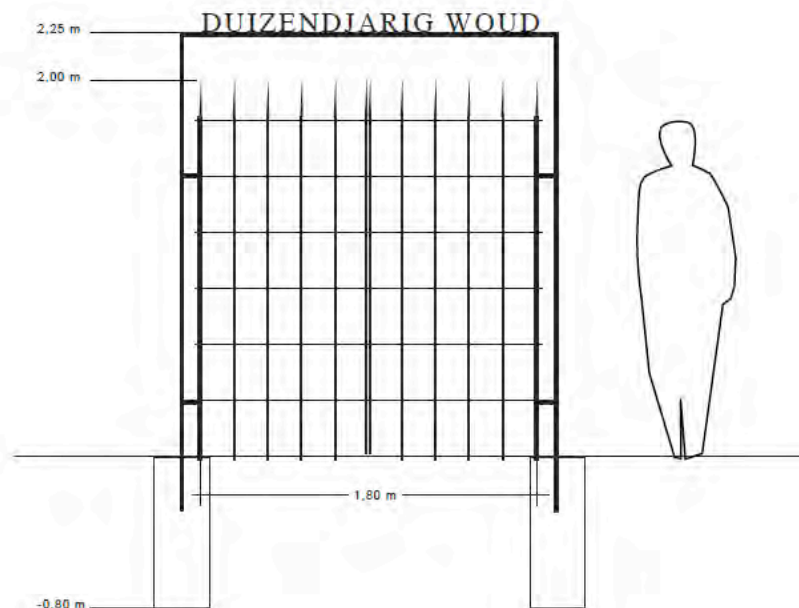
Kunstobject
waterinlaat

Kunstobject
Landschaps-
voorziening

Kunstobject
Poort
Ahrend
Groenewoud
Lichtenburg
Henkenshage

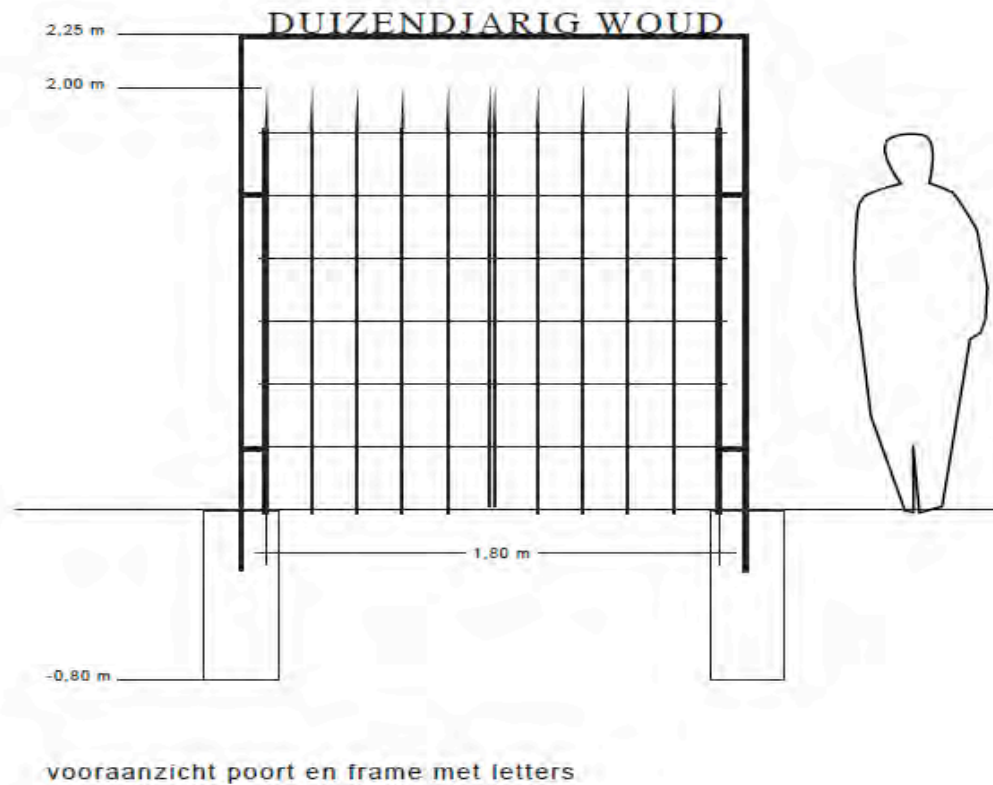

vooraanzicht poort en frame met letters

Project C	Kunstwerk Woud Moerveld Het Laar Nader te ontwerpen
Prestatie	<ul style="list-style-type: none"> - Levensboom 1000M2 (kunstwerk 1, in projectonderdeel B en C, tezamen 2500 M2) - Pontje (kunstwerk 3, in projectonderdeel C) - Uitkijk en Informatiepunt (kunstwerk 7, in projectonderdeel C, D en G) - Poort (kunstwerk 2, in projectonderdeel B en C) - Parkeerplaats 500 M2 (in projectonderdeel B en C, tezamen 1500M2) - Wandelpad 350 M1 (in projectonderdeel B, C, D, E, F, G en H, tezamen 3500 M1)
Projectpartner	Gemeente Sint-Oedenrode
Kunstwerk	Woud Moerveld Het Laar (oostzijde)
Gemeente Sint-Oedenrode	Grondeigenaar en in 2000 de groenste gemeente van Europa geworden is enthousiast om in aansluiting op het kunstproject '7 waarvan 3' dit onderdeel van het Duizendjarig Woud te adopteren en te beheren en voor de toekomst 10 jaar te waarborgen. Een vergelijkbaar onderdeel zoals bij Ahrend.
Betrokken partijen	Gemeente Sint-Oedenrode Brabants Landschap Waterschap De Dommel bkkc Stichting Kunst A50 Henk Wiersma Floris Alkemade, architect Paul Roncken, landschapsarchitect Boomkwekerij Gebr. Van den Berk

Voorbeeld:
Kunstobject
Poort
Woud Moerveld
Het Laar

Voorbeeld:
Omgevings-
kunstobject
Woud Moerveld
Het Laar en
levensboom

Voorbeeld:
Doorsteek en
Dommelover-
steek

Uitkijk- en
informatiepunt
Het Laar

Project D	Kunstwerk Vreeburg
Prestatie	<ul style="list-style-type: none"> - Pontje (kunstwerk 3, in projectonderdeel C en D) - Trapje (kunstwerk 8, in projectonderdeel D en G) - Boomstambrug (kunstwerk 7, in projectonderdeel C, D en G) - Wandelpad 2000 M1 (in projectonderdeel B, C, D, E, F, G en H, tezamen 3500 M1)
Projectpartner	Waterschap De Dommel en RioolWaterZuiveringInstallatie Sint-Oedenrode (RWZI)
Kunstwerk	<p>Vreeburg</p> <p>Een voortzetting en het Ommetje van het wandelpad langs de Dommel en aan de overzijde via het terrein en gebied van het RioolWaterZuiveringsInstallatie (RWZI)</p>
Voorbeeld trekpontje	

Boomstambrug

Bankje

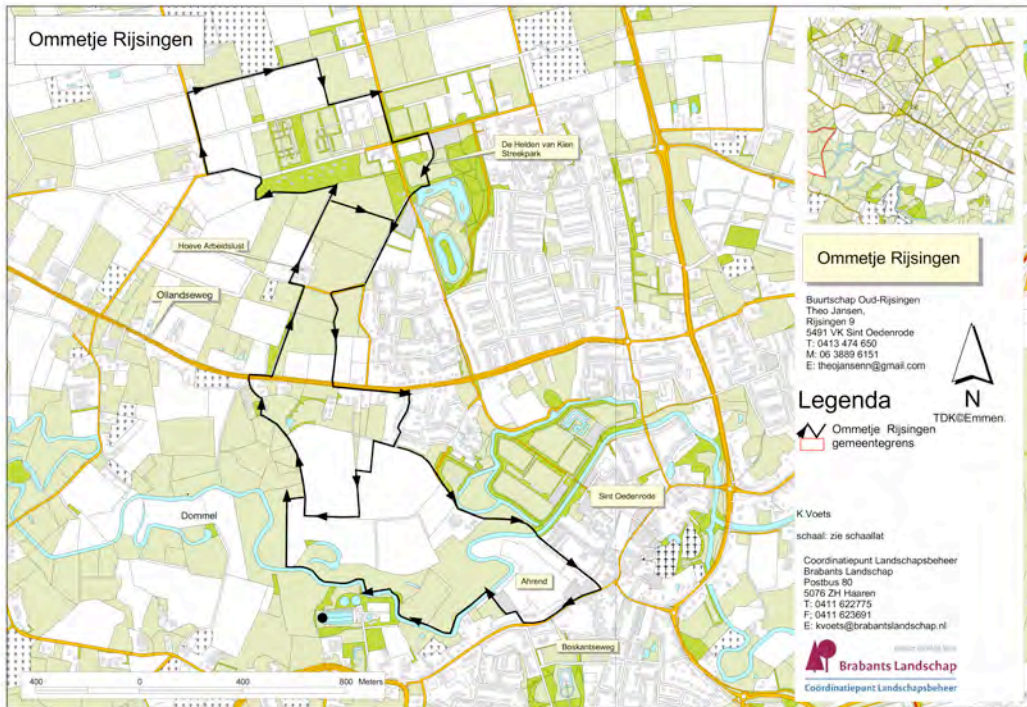

Trapje

Uitkijkpunt

Project E	Kunstwerk Hooibrug Rijsingen	
Prestatie	- Hooibrug (kunstwerk 4, in projectonderdeel E) - Wandelpad 300 M1 (in projectonderdeel B, C, D, E, F, G en H, tezamen 3500 M1)	
Projectpartner	Buurtschap Oud Rijsingen	
Kunstwerk Hooibrug	<p>Hooibrug Rijsingen</p> <p>Om de wandelverbinding te kunnen voltooien wordt richting Gasthuishoeve en het gemeentelijk park de Kienehoef en met de Helden van Kien een wandelverbinding aangelegd. Hierdoor worden er vanuit het centrum van Sint-Oedenrode twee informatiepunten verbonden, tevens is er op beide locaties gelegenheid om na een wandeling te rusten en te verblijven.</p> <p>De kunstbrug is ontworpen door de kunstenaars Kiki van Eijk en Joost van Bleiswijk.</p>	
Verbinding Rijsingen – Kienehoef Helden van Kien		
Hooibrug over de Dommel Ca. 1940		

Voorbeeld in
vorm en
materiaal uit de
toolkit van Kunst
A50

Project F	Kunstwerk Toegangspoort Lochtenburg-Henkenshage
Prestatie	- Informatiepunt voorgebied (kunstwerk 5, in projectonderdeel F) - Wandelpad 100 M1 (in projectonderdeel B, C, D, E, F, G en H, tezamen 3500 M1)
Projectpartner	Heemkundige Kring “De Oude Vrijheid” Ahrend en Gemeente Sint-Oedenrode
Kunstwerk	- Toegangspoort Lochtenburg-Henkenshage - Herinrichting voorgebied Ahrend – Kofferen
Toegangspoort Lochtenburg-Henkenshage	<p>Op het terrein van Ahrend heeft de toegang naar het Slotje Lochtenburg gelegen. Ook de historische toegang tot de Kasteellaan (richting Kasteel Henkenshage) wordt in de ontwikkeling van het kunstproject <i>Duizendjarig Woud</i> opgenomen.</p> <p>De Kasteellaan was lange tijd de enige toegangsweg tot kasteel Henkenshage. Aan het begin van deze inrijlaan bevonden zich vroeger een toegangspoort en een wachterswoning. De poort bestond uit twee zuilen, die ieder op zich getooid werden door een gebeeldhouwde leeuw met wapenschild. In 1944 werd een van de zuilen van deze 'Leeuwenpoort' door een geallieerde tank van zijn voetstuk gestoten, waarna men besloot beide zuilen af te breken.</p> <p>Dit deelproject zal in samenwerking tot stand komen met de Heemkundekring 'De Oude Vrijheid', die de historische elementen in haar bezit heeft. Eerst zal worden nagegaan wat de huidige staat en conditie van de elementen uit de Leeuwenpoort is. Het ligt in de bedoeling de historische elementen in een nieuw te realiseren kunstwerk op te nemen. Indien mogelijk zal bij plaatsing gebruik worden gemaakt van de oorspronkelijke situatie. Het kunstwerk zal onderdeel uitmaken van de ruimtelijke inrichting aan de voorzijde van het kantoor van Ahrend en van een nieuw te creëren wandelpad richting Henkenshage en Diependaal.</p>
Herinrichting voorgebied Ahrend - Kofferen	<p>Een deel van Het Wandelpad waaraan het <i>Duizendjarig Woud</i> zal verrijzen, voert over het grondgebied van Ahrend BV. Deze internationaal opererende firma is enthousiast geworden om in aansluiting op het kunstproject '7 waarvan 3' het Woud te adopteren en het voor de komende 10 jaar te waarborgen en te beheren. Ahrend wil in de ontwikkeling van de aanliggende bedrijfsgronden samenwerken met Kunststichting Sint-Oedenrode en aansluiten op Het Wandelpad en het <i>Duizendjarig Woud</i>. Ahrend ziet een investering in het landschap en het openbaar maken van een deel van haar terrein als een innovatief MVO project (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen). Ahrend profileert zich als eerste <i>Cradle to Cradle</i>-bedrijf binnen de branche. Vrijwel iedere presentatie van Ahrend aan klanten en ondernemers bevat op dit moment het beeld van het <i>Duizendjarig Woud</i>, waarmee Ahrend zijn duurzaam imago en de historische band met Sint-Oedenrode versterkt en helder symboliseert.</p>

Inhoudelijke aanknopings- punten

Terugblikken en vooruitkijken

Het project *Duizendjarig Woud* biedt diverse mogelijkheden om verleden en toekomst met elkaar te verbinden. In het gebied rondom het kantoor van Ahrend is er de gelegenheid en de wens om de ligging van de historische Slotjes Lichtenburg en Henkenshage op een hedendaagse en vooral groene wijze tastbaar en beleefbaar te maken, door de voormalige toegangen tot deze slotjes weer zichtbaar te maken. De toegang tot het voormalige Lichtenburg ligt op het terrein van Ahrend. De toegang tot het nog bestaande, monumentale Henkenshage ligt op de hoek van de Boskantseweg, Kofferen en de Kasteellaan.

Daarnaast biedt dit gebied rondom Ahrend de mogelijkheid om aan te sluiten bij het 'Koploperproject: Wallenstructuur Sint-Oedenrode' - onderdeel van het planningsmodel MozaïekBrabant voor Dommelvallei-gemeenten - waarmee de kansen worden onderzocht om de historische wallenstructuur ten zuiden en ten oosten van Sint-Oedenrode in ere te herstellen. Het voorterrein van Ahrend leent zich uitstekend om een dergelijke wallenstructuur te verbeelden door een landschappelijke ingreep (landart), waarmee wordt ingespeeld en vooruitgelopen op ruimtelijke ontwikkelingen op lokale en regionale schaal.

Huidige situatie

Historisch fotomateriaal Leeuwenpoort en Wachterswoning Kasteellaan Henkenshage

Dommelmozaïek en de historische wallenstructuur / watermachine

Kunststichting Sint-Oedenrode wil aansluiting vinden bij het 'Dommelmozaïek', het innovatieve planningsmodel MozaïekBrabant voor Dommelvallei-gemeenten, waarin het Brabantse watersysteem van rivieren, kanalen en beken wordt ingezet als verbindende onderlegger voor een nieuw raamwerk in stad, natuur en productieland. Dit watersysteem raakt alle economische en ecologische belangen en is daarmee de sleutel voor doorgroei naar een toekomstbestendig en eigentijds Brabant. Specifiek zijn er inhoudelijke aanknopingspunten te vinden in het 'Koploperproject: Wallenstructuur Sint-Oedenrode'. Centrale vraag in dat project is of een bypass om de kern van Sint-Oedenrode heen - met herstel en gebruik van de historische wallenstructuur - meerwaarde geeft ten opzichte van het aanbrengen van kades in de bebouwde historische omgeving. Kan er zo een win-win-situatie worden gecreëerd waarmee - naast leefbaarheid - ook cultuurhistorische, ecologische en landschappelijke waarden, het

agrarisch grondgebruik, boomkwekerijen en recreatie een doorontwikkeling krijgen? Het gaat om een eeuwenoude structuur, door mensen aangelegd en heel lang onderhouden. Historisch onderzoek moet nog veel uitwijzen over vorm en functie. Als landschappelijk monument is het van grote historische waarde, met ook een toeristisch potentieel. Het voorterrein van Ahrend leent zich uitstekend om een dergelijke wallenstructuur te verbeelden door een landschappelijke ingreep (landart). Het is de wens om de wandelaar een ervaring van de historische wallenstructuur te geven, zoals je bijvoorbeeld op archeologische vindplaatsen eeuwenoude structuren van bebouwing, infrastructuur en landschappelijke kenmerken al lopend kunt aanschouwen. Dit deel van Het Wandelpad, op het voorterrein van Ahrend, met zowel historische terugblikken als innovatieve vooruitkijkjes, loopt daarmee letterlijk en figuurlijk vooruit op ruimtelijke ontwikkelingen op lokale en regionale schaal.

Voorterrein Ahrend

Referenties Landschapskunst / walstructuur / watermachine

<p>Betrokken partijen</p>	<p>Ahrend BV Gemeente Sint-Oedenrode Heemkundekring 'De Oude Vrijheid' Sint-Oedenrode Brabants Landschap Kerngroep Dommelmozaïek Waterschap De Dommel bkcc</p>	<p>Stichting Kunst A50 landschapsarchitect Stan Elings Boomkwekerij Gebr. Van den Berk Paul Roncken, landschapsarchitect Floris Alkemade, architect Roois Landschap Kerngroep Dommelmozaïek Henk Wiersma</p>
<p>Communicatie en draagvlak</p>	<p>Samenwerkingen met betrokken partijen leiden tevens tot maatschappelijk draagvlak. Daarmee wordt het <i>Duizendjarig Woud</i> maatschappelijk kapitaal en is zowel het onderhoud van het project als het verdienmodel in de samenleving verankerd.</p>	

Project G	Kunstwerk Protheses Gasthuishoeve
Prestatie	<p>Trapje (kunstwerk 8, in projectonderdeel D en G)</p> <p>- Boomstambrug (kunstwerk 7, in projectonderdeel C, D en G)</p> <p>- Wandelpad 400 M1 (in projectonderdeel B, C, D, E, F, G en H, tezamen 3500 M1)</p>
Projectpartner	<p>Gasthuishoeve</p> <p>Verblijfs- en informatiepunt</p> <p>Het wandelpad vanuit het centrum van Sint-Oedenrode komt aan op de Gasthuishoeve.</p> <p>Van hieruit worden er verschillende aansluitingen gemaakt op ommetjes in en rondom het kerkdorp Boskant en via de gronden van ondernemende boomkwekers zal het wandelpad zich vervolgen richting het StadsLandgoed Stapelen in Boxtel</p>
Kunstwerk	Protheses Gasthuishoeve
Boomstambrug	
Bankje	

Trapje	
Uitkijkpunt	

Project H	Kunstwerk Kienehoef
Prestatie	<ul style="list-style-type: none"> - Boomkalender (kunstwerk 6, in projectonderdeel H) - Wandelpad 100 M1 (in projectonderdeel B, C, D, E, F, G en H, tezamen 3500 M1)
Projectpartner	<p>Helden van Kien, een nieuw initiatief op een historische locatie park Kienehoef in Sint-Oedenrode.</p> <p>Gemeentelijk park de Kienehoef. In het verleden de trekpleister met een uitstraling naar plaatsen uit de regio. Nu zijn het de ondernemers van de Helden van Kien die de taak op zich hebben genomen dit gebied weer de allure te geven die het destijds ook had. Ook vanuit dit dorpspark wordt aansluiting gemaakt op een netwerk van wandelpaden. Ook de omgeving met natuurwaarden en natuurhistorie worden met dit initiatief in eren hersteld. Deze wandelpaden vergroten de belevingsstructuur binnen het Duizendjarig Woud.</p>
Rijsingen leef-, natuur- en watermilieu	<p>1. Middels het uitbaggeren van de vijvers (voormalige plas Rijsingen) wordt het leef, natuur en watermilieu voor de komende 10 jaar duurzaam hersteld en kan de beleving op, over en door het water in stand worden gehouden.</p>
	<p>2. Een nieuwe wandelbrug over het water van een van de vijvers wordt aangelegd om de verbinding tussen het dorpspark de Kienehoef, de ommetjes van het streekgebied de Kienehoef en de wandelstructuur op het gedeelte van de Helden van Kien te verbinden.</p>
	<p>3. Een oude wateroversteek te verwijderen en te vervangen door een trekpontje. Op beide zijden van de oevers worden kunstwerken uit de toolkit van Kunst A50 NAR route geplaatst, deze kunstwerken markeren op verschillende plekken de wandelroute vanaf de A50 en het centrum van Sint-Oedenrode.</p>
	<p>4. Kunstwerk Keltische boomkalender. Een natuurlijk omgevingskunstwerk dat tevens als ontmoetingsplek en buitentheatertje dienst kan doen. Door deze aanpak wordt de beleving en de informatievoorziening van het kunstwerk vergroot Dit kunstwerk wordt gerealiseerd op grondgebied van de gemeente Sint-Oedenrode maar zal in beheer komen van de Helden van Kien.</p>

Deelproject PARKZICHT KIENEHOEF

- KELTSISCHE BOOMKALENDER
- PADENSTRUCTUUR
- TREKPONTJE

Entree 1 met links: situering Keltische Boomkalender

AANGSLUITING "CAMPING KIENEHOEF"

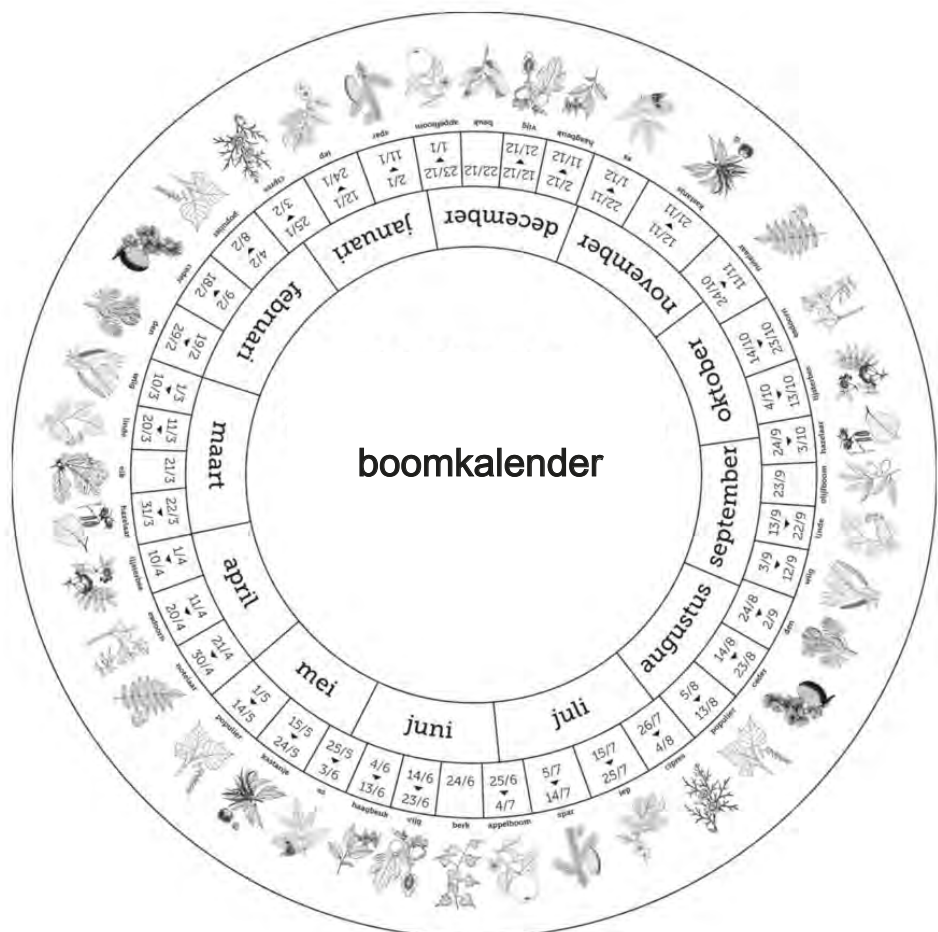
AANGSLUITING "RONDE RIJINGEN"

Detailuitwerking >

Brug entree 2 vervangen door pontje

Project I	F-ORM Festival-Openbare Ruimte Manifest
Projectpartners	Verenigingen in Sint-Oedenrode
Overall	Public Relations , Communicatie = F-ORM
F-ORM Festival Openbare Ruimte Manifest	<p><i>Duizendjarig Woud</i> vormt de afsluiting van het kunstproject <i>Slotjes van Sint-Oedenrode, 7 waarvan 3</i>. Dit project maakt de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van Sint-Oedenrode tastbaar en beleefbaar. Inwoners en bezoekers maken (hernieuwd) kennis met sporen van een fascinerend verleden en beleven de ontwikkeling van de toekomst bewust mee.</p> <p>Om dit nieuwe culturele erfgoed voor de toekomst een definitieve plek te geven in Sint-Oedenrode en omgeving staat er, in navolging van de eerder gerealiseerde kunstprojecten, ter afronding plannen in de maak voor de organisatie van een festival getiteld F-ORM: Festival Openbare Ruimte Manifest.</p> <p>Het festival gebruikt de openbare ruimte van Sint-Oedenrode, de Kerkdorpen en het landschap van “Het Kloppend Hart” als een unieke presentatieplaats waarin onderzoek, experiment, productie, presentatie en publieksparticipatie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Het festival is een kruisbestuiving tussen kunst- en landschapsbeleving (en dorpslandschap) en gaat verbindingen en verdergaande samenwerking aan met verschillende culturele organisaties en bestaande festivals zoals Fabriek Magnifique (Meerijstad).</p> <p>Met Fabriek Magnifique hebben inmiddels hierover al gesprekken plaatsgevonden. Het festival zal een vastomlijnd programma ontwikkelen van beeldende kunst, film, muziek, theater en literatuur gebaseerd op het project Landschappen van Allure “Het Kloppend Hart”. Uit het festival kunnen nieuwe kunstopdrachten voor de openbare ruimte voortkomen.</p>

F-ORM / Festival - Openbare Ruimte Manifest

Projectplan, versie januari 2017

Onderwerp	Toelichting
Projectnaam	F-ORM / Festival - Openbare Ruimte Manifest
Opdrachtgever	Kunststichting Sint-Oedenrode
Samenvatting	<p>F-ORM is een tweejaarlijks cultureel festival in Sint-Oedenrode en omgeving. Het festival sluit aan op het lokale kunstproject <i>Het Wandelpad</i> en gebruikt de openbare ruimte van Sint-Oedenrode en de Kerkdorpen als een unieke presentatieplaats waarin onderzoek, experiment, productie, presentatie en publieksparticipatie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Een verrassend programma van beeldende kunst, film, muziek, theater en literatuur brengt mensen bijeen en op de been. F-ORM biedt het publiek een intensieve beleving van dorp en ommeland en geeft aanleiding om de eigen omgeving van stad en land op een andere manier te gaan zien en beleven. Het festival maakt op een toegankelijke en aansprekende manier duidelijk dat kunst en natuur niet los van elkaar staan. F-ORM heeft de potentie om van een regionaal evenement uit te groeien tot een nationaal en zelfs internationaal festival.</p>
Aanleiding	<p>Kunststichting Sint-Oedenrode bestaat in 2016 alweer 23 jaar. Tijd om opnieuw te eiken. De rol van de Kunststichting is in de loop van de jaren gegroeid. Waar men in het begin heeft gezocht naar gerichte kunstaankopen is de Stichting na het realiseren van het project <i>Slotjes van Sint-Oedenrode 7 waarvan 3</i> uitgegroeid tot een organisatie met professionele aanpak. Meer en meer is de Stichting doordrongen geraakt van de kwaliteit van Sint-Oedenrode en ommeland. Het initiëren en ontwikkelen van kunst voor de openbare ruimte wordt onlosmakelijk verbonden met de ontstaansgeschiedenis en de stedelijke ontwikkelingen. De belevingswaarde van historische structuren wordt met kunst versterkt en uit het geheugen verdwenen situaties komen weer in beeld. Doelstelling van de Stichting is om te bevorderen dat kunst integraal in de openbare ruimte wordt ontwikkeld en opgenomen. Dit betekent ook dat kunstenaars in een vroeg stadium bij ontwikkelingen worden betrokken. Inmiddels heeft zich een mooie en betekenisvolle collectie kunst in de openbare ruimte gevormd. De Kunststichting wil zich met F-ORM blijven vernieuwen, om ook een rol in de toekomst van Sint-Oedenrode (en vanaf 2017 van Meierijstad) te blijven vervullen. Ideaal gezien komen er uit de festivaledities van de komende jaren nieuwe kunstopdrachten voor de openbare ruimte voort, waarmee de collectie verder wordt uitgebreid.</p>
Context en omgeving	<p><i>Knooppunt voor landschapskunst</i></p> <p>Sint-Oedenrode is uitgegroeid tot knooppunt in en groene kunstpoort voor Het Groene Woud, waar kunstprojecten en landschapsbeleving samenkomen. Naast het eigen project <i>Slotjes van Sint-Oedenrode, 7 waarvan 3</i> raken drie door andere organisaties geïnitieerde projecten aan Sint-Oedenrode: 'Kunst aan de A50', 'Landen</p>

in het Groene Woud' en 'Euro Landart'. Bovendien is de Stichting druk doende nieuwe, veelal grootschalige werken te realiseren in aanvulling op de huidige projecten in Sint-Oedenrode; bijvoorbeeld het *Duizendjarig Woud* en uitbreiding van *Het Wandelpad*.

Het kunstproject 'Slotjes van Sint-Oedenrode, 7 waarvan 3'

Met het kunstproject *Slotjes van Sint-Oedenrode, 7 waarvan 3*, presenteerde de Stichting een kunstproject waarin de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van Sint-Oedenrode tastbaar worden gemaakt. Het doel van dit project is om de inwoners en bezoekers van Sint-Oedenrode (hernieuwd) kennis te laten maken met de sporen van het cultureel en landschappelijk verleden, die voorheen vaak alleen nog voor de deskundige blik zichtbaar waren. Dit resulteerde in een serie van kunstprojecten die worden verbonden door het landschappelijk *Wandelpad*. Om de wandelroute te vervolmaken heeft Floris Alkemade twee bruggen over de Dommel ontworpen. In aansluiting op het Slotjesproject en *Het Wandelpad* werden kunstwerken van Lucas Lenglet ('Toren') en Herman Kuijer ('Entree') op het terrein van de RioolWaterZuiveringsInstallatie Sint-Oedenrode (RWZI) gerealiseerd.

Duizendjarig Woud

Met het kunstproject *Duizendjarig Woud* wordt het 'Slotjesproject' afgerond. Verleden en toekomst worden met elkaar verbonden door een woud te laten verrijzen op een plek die duizend jaar geleden bepalend was voor het ontstaan van Sint-Oedenrode. Het thema 'duizendjarig' geeft aanleiding om via dat verre verleden na te denken over een (verre) toekomst en te benadrukken dat geschiedenis, natuur, religie en schoonheid een eeuwigheidswaarde hebben. Het woud dat aangeplant wordt, bestaat uit bomen en planten die bestand zijn tegen klimaatsveranderingen. Ze zullen er over duizend jaar nog staan en nog steeds voor nalatenschap zorgen. Een deel van *Het Wandelpad* waaraan het *Duizendjarig Woud* zal verrijzen, voert over het grondgebied van Ahrend BV. Deze internationaal opererende firma is enthousiast geworden om in aansluiting op het kunstproject '7 waarvan 3' het Woud te adopteren en het voor de komende 10 jaar te waarborgen en te beheren. Ahrend ziet een investering in het landschap en het openbaar maken van een deel van haar terrein als een innovatief MVO project (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen).

Wandelroutes

Diverse wandelroutes zijn of worden aangelegd. Gemeente Sint-Oedenrode heeft de 'Dommelparkroute' ontwikkeld en in kaart gebracht. Ook 'Kunst aan de A50', 'Landen in het Groene Woud' en 'EuroLand-Art' hebben diverse routes waarop de kunstroutes van Sint-Oedenrode aansluiten. Door bkbc is de App 'Brabant vertelt' ontwikkeld, waarop de diverse routes via internet en mobiele communicatie zijn te vinden. Ook de 'Lochtenburg-route' van de Kunststichting is hier op te vinden.

Ligging aan de Dommel

De rivier is als het vloeibare geheugen van het landschap en de steden die hij in zijn stroom doorsnijdt. Aan de rivier de Dommel, die nabij het Belgische Peer ontspringt

	<p>en na Den Bosch uitmondt in de Maas, zijn op verhoogde punten in het beekdal meerdere kunstinitiatieven, -projecten en -instellingen te vinden, waaronder kunstpark Klankenbos in Neerpelt, het Van Abbemuseum in Eindhoven, en het Slotjesproject met kunst direct aan de Dommel. StadsLandgoed Stapelen in Boxtel is zich aan het ontwikkelen tot een nieuwe kunstschaakel in dit culturele Dommellandschap. De Dommel eindigt in de Dieze nabij het museumkwartier in 's-Hertogenbosch.</p>
F-ORM	<p>Festival - Openbare Ruimte Manifest <i>Duur: 4 weken en 5 weekenden met een start- en eindmanifestatie.</i></p> <p>F-ORM moet een tweejaarlijks terugkerend festival worden, een publiekstrekker met telkens een vast omlijnd programma van beeldende kunst, film, muziek, theater en literatuur. Het festival sluit aan op <i>Het Wandelpad</i> en gebruikt de openbare ruimte en het culturele landschap van Sint-Oedenrode en de Kerkdorpen als een unieke presentatieplaats waarin onderzoek, experiment, productie, presentatie en publieksparticipatie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Tijdens dit kunstenfestival staat de beleving van het (culturele) landschap centraal en wordt er gebruik gemaakt van verschillende locaties in het dorp en ommeland. Het toont daarmee een diversiteit en gelaagdheid.</p> <p>Het festival is een kruisbestuiving tussen kunstbeleving en (dorps)landschap en gaat verbindingen en verdergaande samenwerking aan met verschillende culturele organisaties, zoals Roois Kultuur Kontakt, Cultureel Platform, Culturele Dag, Bibliotheek, educatie-instellingen en Rooi Promotie. Ook provinciaal, landelijk en internationaal liggen er mogelijkheden tot samenwerking en verbindingen. Daarbij wordt onder meer gedacht aan brabants kenniscentrum voor kunst en cultuur (bkkc), Landkunst en Euro Landart.</p> <p>Collectie kunst in de openbare ruimte Tijdens F-ORM staat de vaste kunstcollectie in de openbare ruimte van Sint-Oedenrode centraal, maar worden er ook nieuwe, tijdelijke kunstwerken ontwikkeld waarmee kunstenaars het experiment kunnen opzoeken. Het is de wens om uit de festivaledities van de komende jaren nieuwe kunstopdrachten voor de openbare ruimte te ontwikkelen, waarmee de stedelijke kunstcollectie verder wordt uitgebreid. De oude en nieuwe/tijdelijke werken worden voor F-ORM aangevuld met relevante kunstwerken in bruikleen. Daarnaast worden er allerlei activiteiten rond kunst en cultuur georganiseerd, waarbij vooral de openbare ruimte centraal staat. Op deze wijze is kunst dus een groeimodel: bij elke nieuwe editie van F-ORM staan de nieuwe (en oude) kunstwerken weer in de belangstelling.</p> <p>Bij de ontwikkeling van de nieuwe en tijdelijke kunstwerken is het ook van belang om een link te maken naar maatschappelijke vraagstukken en thema's in relatie tot het landschap, zoals klimaatverandering, zodat het festival ook actueel blijft. Elke editie van F-ORM is er dus een nieuwe, aantrekkelijke collectie kunstwerken die zorgt voor blijvende aandacht, bestaansrecht, draagvlak, herhalingsbezoek en promotie. Hiermee zorgt F-ORM ervoor tot in lengte van jaren een uniek festival te blijven.</p>

	<p>Organisatie</p> <p>F-ORM is een initiatief van Kunststichting Sint-Oedenrode, die tevens de regie zal voeren en zich inzet om overzicht te behouden over organisatie, beleid en programma. Verdere ontwikkeling van de Kunststichting met F-ORM en haar ambities vraagt om gezaghebbende artistieke leiding en (professioneel) cultureel ondernemerschap dat ondersteund wordt door een kleine (professionele) kerngroep met een bestuur. Op deze wijze zullen de artistieke plannen hun vorm kunnen krijgen, zullen de Kunststichting en F-ORM zich beter kunnen positioneren en allianties kunnen vormen die extra inkomsten en externe geldbronnen aanboren. In een nieuwe organisatie kan worden gewerkt met een gemeentelijke percentageregeling zoals door Vereniging Nederlandse Gemeente (VNG) is omschreven in een modelverordening percentageregeling beeldende kunst. Deze regeling heeft als doel 'het versterken van de kwaliteit van de gebouwde omgeving'.</p>
<p>Referenties</p> <p>andere culturele festivals en manifestaties</p>	<p>De Unie van Hasselt Genk</p> <p>Een kunstproject van Z33, het huis voor actuele kunst van de Provincie Limburg in België. Hasselt en Genk hebben een fijnmazige socio-culturele infrastructuur, met muziek, toneel, beeldende kunst, educatie, academies en een universiteit. De Unie werd opgericht om zoveel mogelijk bestaande partijen en initiatieven te kunnen betrekken en te laten samenwerken. Resultaat is een programma met locatietheater en tijdelijke en permanente kunst in de publieke ruimte, langs een route tussen beide steden.</p> <p>Skulptur Projekte Münster</p> <p>Een kunstmanifestatie in het Duitse Münster dat eens in de 10 jaar plaatsvindt en dat de openbare ruimte en site-specific kunst centraal stelt. Na elke editie blijven een aantal kunstwerken achter in de stad. Ze vormen het geheugen van voorgaande edities en laten ook de ontwikkeling zien van kunst in de openbare ruimte door de jaren heen.</p> <p>Kunstvereniging Diepenheim</p> <p>Kunstvereniging Diepenheim is een presentatieplatform, werkplaats en laboratorium voor hedendaagse kunst, met nadruk op ruimtelijke kunst, tekenkunst en 'buitenkunst' (landschapskunst, community art, etc.). Zij organiseert daartoe tentoonstellingen, manifestaties en presentaties in zowel haar gebouwen als in de openbare ruimte. Daarnaast biedt de Kunstvereniging kunstenaars werkruimte, organiseert zij activiteiten die zijn gericht op educatie en talentontwikkeling en geeft zij publicaties, tekeningencahiers en werken in oplage uit. De Kunstvereniging heeft in de loop der jaren bijzondere buitenprojecten gerealiseerd, zoals Het Gazebo, de Tuinen van herman de vries en The Non-Urban Garden, die het hele jaar door gratis zijn te bezichtigen.</p> <p>Kunstenfestival Watou (B)</p> <p>Elke zomer opnieuw slaat het Kunstenfestival van Watou haar tenten op in het gelijknamige kunstdorpje aan de Franse grens. Dichters en beeldend kunstenaars,</p>

	<p>aanstormend talent en gevestigde waarden, kunstwerken uit binnen- en buitenland strijken er neer en vormen een bijzonder kunstparcours. Het dorp is de setting en biedt een tiental karakteristieke locaties als tentoonstellingsruimte: een voormalig klooster, een oude boerderij of de kelder van een brouwerij. De wisselwerking tussen die verrassende, nostalgische ruimtes met hedendaagse beeldende kunst en poëzie zorgt telkens weer voor een unieke kunstbeleving. Iedere editie krijgt een ander thema.</p> <p>Kunstenfestival Arpia (B)</p> <p>ARPIA is een kunstproject dat zich richt op het landschap en haar waarde(n). Op regelmatige tijdstippen doen één of meerdere kunstenaars een interventie in het landschap, vanuit een optiek van sociale en ecologische duurzaamheid. Samen met de werken van voorgaande jaren vormen ze een kunst- en wandeltraject dat het hele jaar door toegankelijk is. Op een natuurlijk ritme doelt het traject op een kruisbestuiving tussen kunstbeleving en landschapsbeleving.</p>
<p>Referenties kunst en cultuur bij manifestaties</p>	 <p>Kunstietsroute 'Lijnen in het Landschap' in de Kromme Rijkstreek; een oefening in het kijken en ervaren van het landschap. (werk van Lilian Roosenboom in een boomgaard)</p>

Felice Varini 'tekende' 3 ellipsvormen rondom het centrum van Hasselt.

Krijn de Koning deed een architectonische ingreep in een Arboretum.

	 <p>LandArtLive, locaties van Landart in de Flevopolder zijn het décor voor nieuwe artistieke uitingen, waarmee tevens de bestaande werken weer in de belangstelling kwamen. (boven: Rory Pilgrim bij het werk van Daniël Liebeskind; onder: Zana Ivanovic bij het werk van Robbert Morris)</p>	
Aansluiting bij initiatieven en programma's	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Programma Het Kloppend Hart; beleven, verbinden en versterken van het landschap. ▪ Provinciaal Programma Landschappen van Allure. ▪ Ontwikkeling van StadsLandgoed Stapelen. ▪ Landen in het Groene Woud. ▪ Landkunst. ▪ Kunst A50, de Nieuwe Arcadische Route (NAR); toolkit landschapsprothesen: struinroutes van de NAR voeren je door het snelweglandschap van het Brabantse deel van de A50. Diverse kunsttoepassingen dragen bij aan een bijzondere beleving van het gebied en zijn verhaal. ▪ Kunst en Cultuur in Sint-Oedenrode 	
Doelstelling	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Toegankelijk maken van het Dommellandschap in en rond Sint-Oedenrode. ▪ Zichtbaar en beleefbaar maken van de verbinding tussen kunst, historie en natuur. ▪ Samenwerking met belanghebbende partijen. ▪ Het wandelnetwerk vergroten. ▪ Ontwikkelen van een toeristisch icoon met een positief economisch effect. Kunst in het landschap zonder 'openingstijden' biedt een aantrekkelijke dimensie voor recreanten. <p>De inwoners van Sint-Oedenrode en de regio kunnen duurzaam kennis nemen van het Slotjesproject, dat nu wordt uitgebreid met het <i>Duizendjarig Woud</i>. De geschiedenis krijgt haar herkenbare plaats terug in de inrichting van Het Kloppend Hart. De mens voelt zich verbonden met plekken waaraan verhalen zijn verbonden.</p>	
Doelgroepen	Voor bewoners, recreanten en toeristen. Voor wandelaars, hondenuitlaters en avonturiers. Voor natuur- en cultuurliefhebbers.	
Betrokken partijen	Gemeente Sint-Oedenrode Ahrend BV Brabants Landschap	ProRail Stichting Knoptorenkerk Boomkwekerij Van den Hurk

	Waterschap De Dommel bkkc Stichting Kunst A50 Euro Land-Art Nederland De Gasthoeve	Boomkwekerij Gebr. Van den Berk Kasteel Stapelen in Boxtel Paul Roncken, landschapsarchitect Floris Alkemade, architect Henk Wiersma
Communicatie en draagvlak	<p>Publiek en betrokkenheid</p> <p>Het creëren van draagvlak onder bewoners, instellingen en bedrijven is van groot belang. Dit kan onder meer worden bereikt door het verspreiden en delen van kennis, het verzamelen van informatie en het ontwikkelen van educatieve activiteiten als workshops, debatten en lezingen en rondleidingen. Hiermee wordt kunst en cultuur tevens beter ingebed. Door het gehele jaar blijft F-ORM actief door organisatie van en deelname aan lezingen en kunstroutes. Deze activiteiten worden aangekondigd in de nieuwsbrief, op de website en diverse andere kanalen. Samenwerkingen met betrokken partijen leiden tevens tot maatschappelijk draagvlak. Bedrijven moeten gevonden worden die naast een financiële rol ook een meer actieve rol hebben in een kunst- en cultuurfonds en daarbij langdurig als partner willen en kunnen optreden.</p> <p>Kunststichting Sint-Oedenrode draagt aan het eind van het project de wandelpaden, kunstwerken en voorzieningen over aan de grondeigenaren en de gemeente Sint-Oedenrode. Daarmee wordt het <i>Duizendjarig Woud</i> maatschappelijk kapitaal en is zowel het onderhoud van het project als het verdienmodel in de samenleving verankerd. F-ORM kan de lokale middenstand stuwten en het rendement bewijzen van investeren in kunst</p>	
Tijd /planning	Geplande eerste editie in mei 2019.	